

Pisa - zoom da Virgo

Google Earth
© 2007 Google

7.14 m

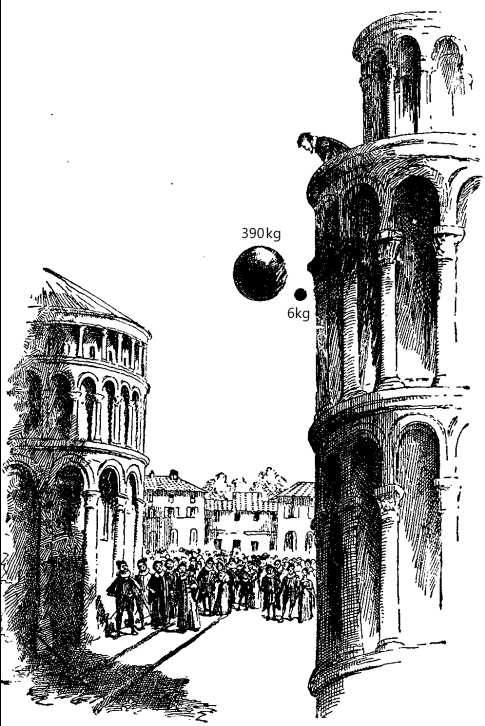
Pisa - zoom da Virgo

Google Earth

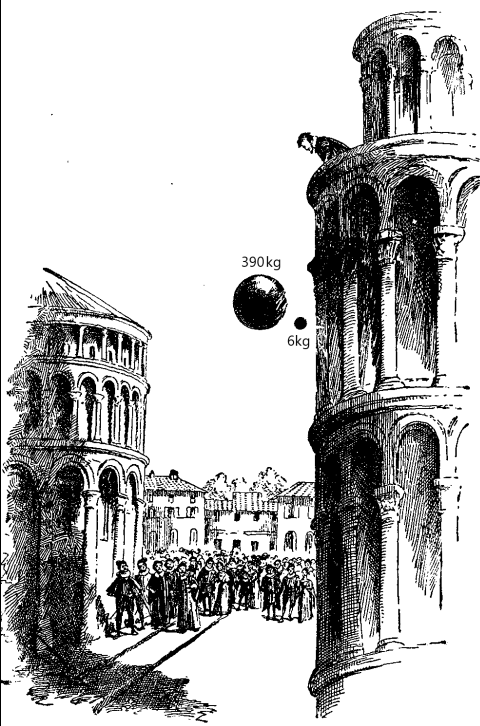
© 2007 Google
All rights reserved.

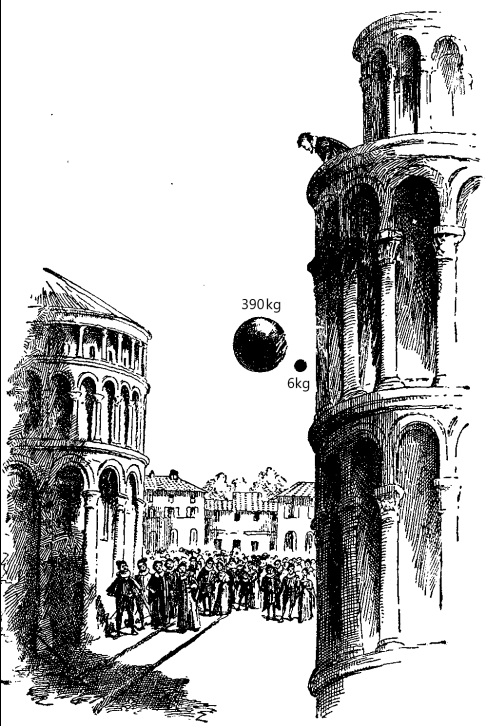
7.14 m

Galilei (~1591)

vše padá se stejným zrychlením

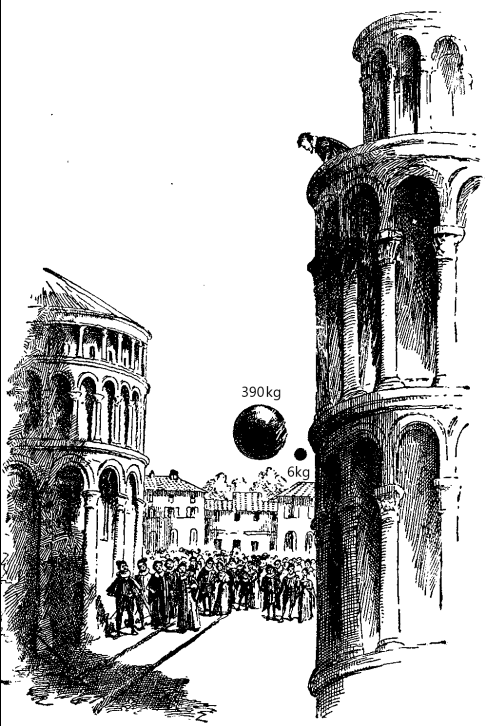

Galilei (~1591)

vše padá se stejným zrychlením

Newton (~1687)

působí gravitační síla: $mg = G \frac{mM}{r^2}$

Galilei (~1591)

vše padá se stejným zrychlením

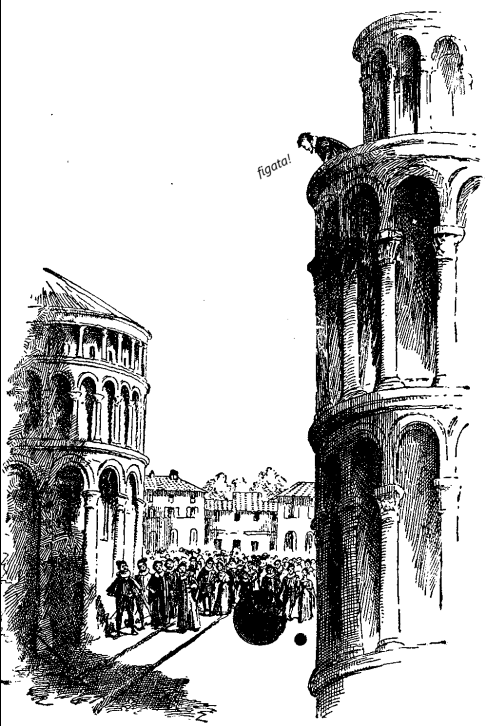
Newton (~1687)

působí gravitační síla: $\vec{F}_g = G \frac{mM}{r^2}$

Einstein

speciální teorie relativity (1905)

- fyzika stejná ve všech in. soustavách
 - působení maximálně rychlostí světla
- prostor & čas → **prostorčas**

Galilei (~1591)

vše padá se stejným zrychlením

Newton (~1687)

působí gravitační síla: $\vec{mg} = G \frac{mM}{r^2}$

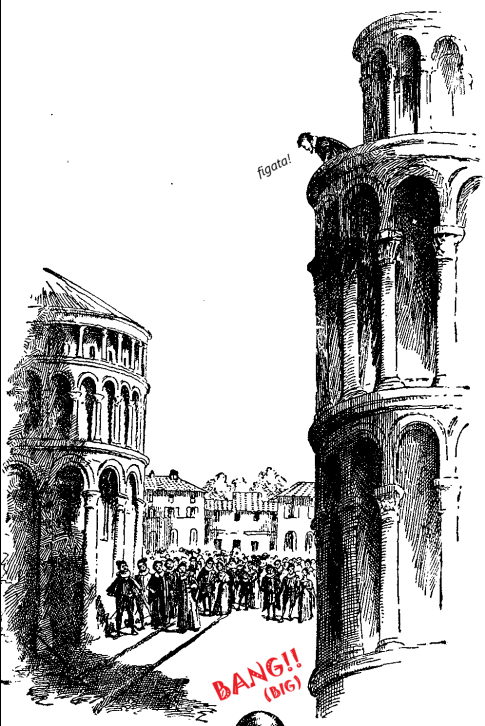
Einstein

speciální teorie relativity (1905)

- fyzika stejná ve všech in. soustavách
 - působení maximálně rychlostí světla
- prostor & čas → **prostorčas**

obecná teorie relativity (1915)

- založena na univerzalitě gravitace
- gravitaci možno "geometrizovat"
... ale pole (\vec{g}) je *nehomogenní*
- ↔ **prostorčas je zakřivený**

Galilei (~1591)

vše padá se stejným zrychlením

Newton (~1687)

působí gravitační síla: $\vec{F}_g = G \frac{mM}{r^2}$

Einstein

speciální teorie relativity (1905)

- fyzika stejná ve všech in. soustavách
 - působení maximálně rychlostí světla
- prostor & čas → **prostorčas**

obecná teorie relativity (1915)

- založena na univerzalitě gravitace
- gravitaci možno "geometrizovat"
... ale pole (\vec{g}) je *nehomogenní*
- ↔ **prostorčas je zakřivený**

- proč, čím je zakřivený?
- hmotou, ale i "sám od sebe"

→ **prostorčas není jen "jevištěm",
účastní se fyzikálního dění!**

obecná teorie relativity – konkrétní předpovědi

- černé díry (... desítky let před "objevem")

obecná teorie relativity – konkrétní předpovědi

- černé díry (... desítky let před “objevem”)

gravitace je univerzální ... vše se navzájem přitahuje

⇒ tendence hmoty soustřeďovat se

obecná teorie relativity – konkrétní předpovědi

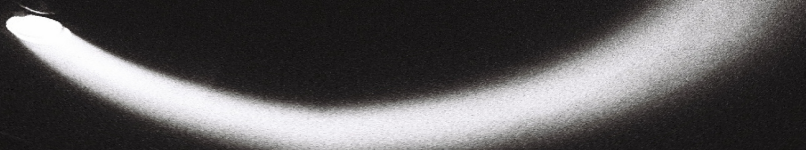
- černé díry (... desítky let před "objevem")

gravitace je univerzální ... vše se navzájem přitahuje

⇒ tendence hmoty soustředit se

hmotnost M v kouli o poloměru $\lesssim \frac{2GM}{c^2}$ ⇒ černá díra

ani světlo nemůže uniknout ... ?

obecná teorie relativity – konkrétní předpovědi

- černé díry (... desítky let před "objevem")

gravitace je univerzální ... vše se navzájem přitahuje

⇒ tendence hmoty soustředit se

hmotnost M v kouli o poloměru $\lesssim \frac{2GM}{c^2}$ ⇒ černá díra

ani světlo nemůže uniknout ... ?

rozmístíte po prostoru předměty a pusťte je → tok určený tíží

obecná teorie relativity – konkrétní předpovědi

- černé díry (... desítky let před “objevem”)

gravitace je univerzální ... vše se navzájem přitahuje

⇒ tendence hmoty soustřeďovat se

hmotnost M v kouli o poloměru $\lesssim \frac{2GM}{c^2}$ ⇒ černá díra

ani světlo nemůže uniknout ... ?

rozmístíte po prostoru předměty a pusťte je → tok určený tíží

→ prostoročas “teče” k tělesům s velkou gravitací ($g \sim \frac{GM}{r^2}$)

v černé díře je tok tak rychlý, že to proti němu nedá ani světlo

obecná teorie relativity – konkrétní předpovědi

- gravitační vlny (... 99 let před přímou detekcí)

obecná teorie relativity – konkrétní předpovědi

- gravitační vlny (... 99 let před přímou detekcí)

elektromagnetické pole se šíří vlnově (ve vakuu rychostí c)

... zdrojem urychlené náboje

... výkon úměrný $1/c^3$

obecná teorie relativity – konkrétní předpovědi

- gravitační vlny (... 99 let před přímou detekcí)

elektromagnetické pole se šíří vlnově (ve vakuu rychlostí c)

... zdrojem urychlené náboje

... výkon úměrný $1/c^3$

podobně gravitační pole (také rychlost c)

... zdrojem urychlená hmotná tělesa

... výkon úměrný G/c^5

obecná teorie relativity – konkrétní předpovědi

- gravitační vlny (... 99 let před přímou detekcí)

elektromagnetické pole se šíří vlnově (ve vakuu rychlostí c)

... zdrojem urychlené náboje

... výkon úměrný $1/c^3$

podobně gravitační pole (také rychlost c)

... zdrojem urychlená hmotná tělesa

... výkon úměrný G/c^5

gravitační vlny proto bývají velmi slabé

... silné jen od (urychlených) velmi hmotných a hustých těles

(kolize neutronových hvězd, černých děr, gravitační kolaps...)

obecná teorie relativity – konkrétní předpovědi

- kosmologie: vývoj vesmíru, big bang (... ± 5 let před pozorováním)
-

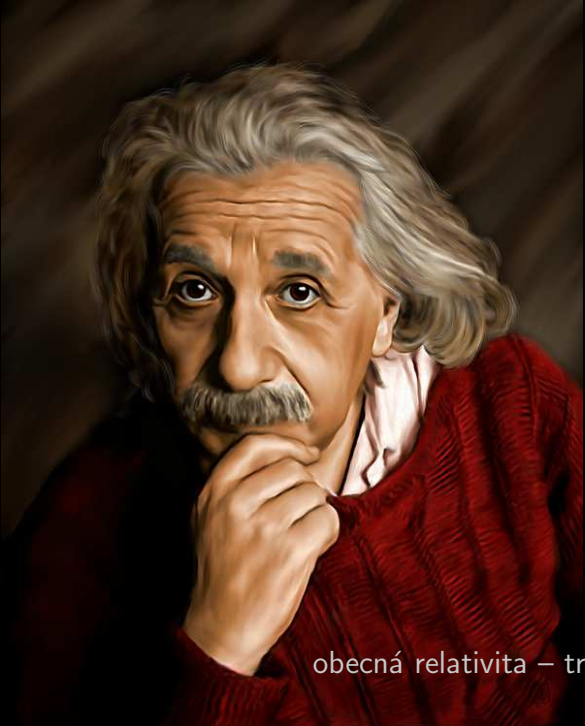

obecná teorie relativity – konkrétní předpovědi

- kosmologie: vývoj vesmíru, big bang (... ± 5 let před pozorováním)

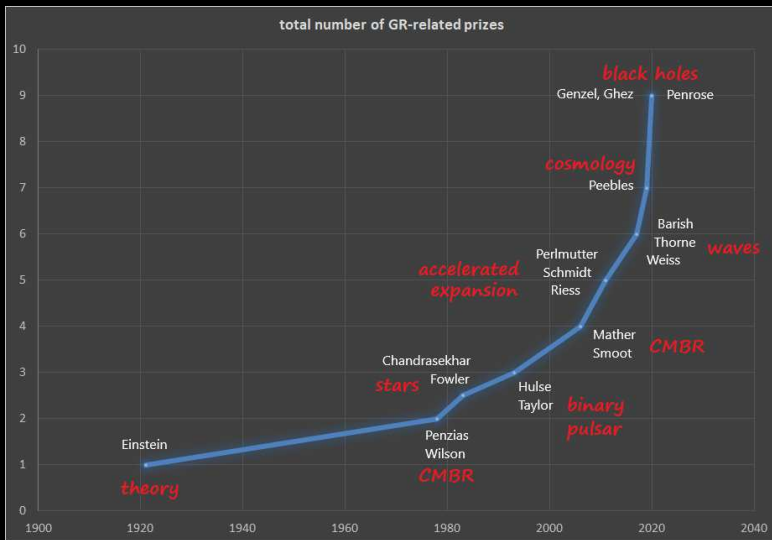
vesmír není statický, expanduje
pustíme-li expanzi pozpátku \rightarrow *big bang*

dnešní pohled: Λ CDM model (Λ dark energy? + látka + záření)

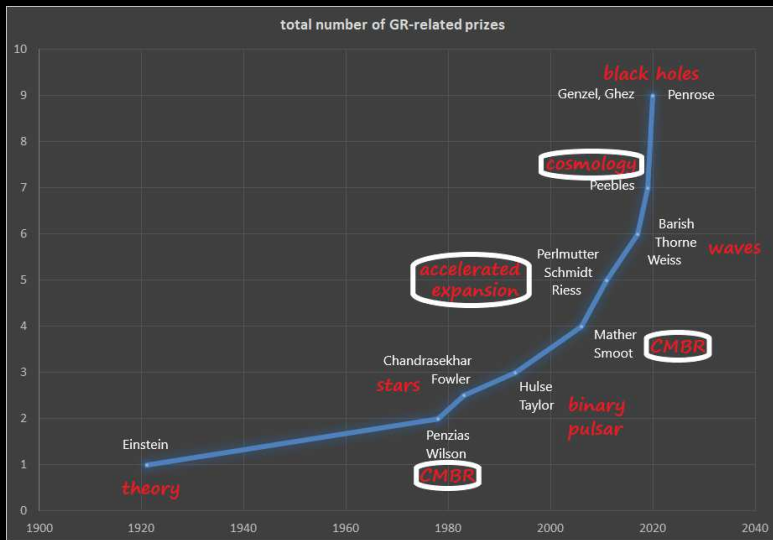

obecná relativita – triumf deduktivního myšlení

Nobelovy ceny pro Einsteinovy následovníky

Nobelovy ceny pro Einsteinovy následovníky

THE HISTORY AND FATE OF THE UNIVERSE

The Big Bang, Inflation & the Expanding Universe

The universe has been expanding since an initial moment called the Big Bang that occurred 13.8 billion (13.8×10^9) years ago. The earliest expansion – called “inflation” – was extraordinarily rapid and smoothed out any wrinkles or imperfections, just as we can stretch out a wrinkled fabric. After inflation ended in a tiny fraction of a second, the universe continued to expand, becoming cooler and less dense. The expansion causes the distance between distant galaxies to increase, and thus the distance from us to them.

A Relic from the Early Universe

For the first 380,000 years the universe was so hot that hydrogen atoms had not yet formed, but were separate electrons and protons. Photons, the particles of light, bounced back and forth from collisions with the electrons. With further cooling, the electrons and protons stuck together in neutral atoms, nearly invisible to the photons, which then escaped. We can see these very same photons today. After traveling for 13.8 billion years they arrive, but with their wavelength stretched by a factor of 1,100, since the universe itself has stretched by this factor during that time.

This Cosmic Microwave Background (labeled in the central figure) is nearly the same viewed in every direction. The very small variations – a part in 100,000 – are evidence of the small variations, which grew through gravitational attraction, to make the much larger variations we see today, things such as galaxies and solar systems.

Dark Matter

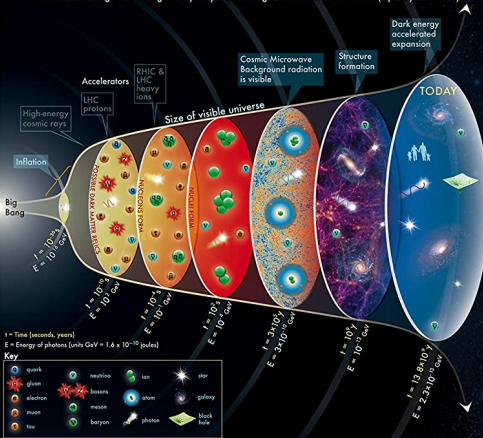
Astronomers discovered that stars far out in a rotating galaxy move just as fast as those nearer the center. This is completely unlike our solar system where the innermost planets move the fastest. This couldn't happen if the matter in the galaxy is concentrated where we see stars; there must be much more unseen matter in the galaxy. This matter doesn't emit light or reflect it, so we call it dark matter. Since dark matter doesn't clump together with ordinary matter, we believe it interacts only feebly with the matter that makes up stars, planets, and people.

We have observed the results of a collision of two clusters of galaxies where the dark matter from the two clusters seems to have passed right through the other cluster, leaving behind the debris from the collision of the ordinary gas in the two clusters. Detailed measurements show that there is about six times more dark matter than ordinary matter in our universe.

Composition of the Universe

Ancient light from sources billions of light-years away, such as galaxies and the cosmic background radiation, show us events occurring billions of years ago. These events map out the history of the universe and even predict its fate. The scales in this figure are often greater by many orders of magnitude than can be shown here (especially for inflation).

The concept for the above figure originated in a 1988 paper by Michael Turner.

Our Cosmic Address

Our sun is one of 400 billion stars in the Milky Way galaxy, which is one of more than 100 billion galaxies in the visible universe.

Invisible Skeleton of our Universe

Dark matter played a crucial role in the early universe crossing all the structures we see today. Gravity caused the dark matter to clump into strands forming an invisible skeleton, as shown in the central figure (indicated by “Structure formation”). The gravity from the dark matter pulled ordinary matter to it. Then galaxies grew at the intersections of these filaments.

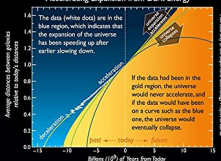
Dark Energy and the Accelerating Universe

By making detailed observations of distant supernovas, which are stars that exploded long ago, scientists discovered that the expansion of the universe is getting faster and faster instead of slowing down as would be expected from the effect of gravity pulling everything back together.

The plot shows data (white dots) from distant supernovas. From the brightness of a supernova we can infer how far away it is. By measuring the wavelengths of light from the supernovas, we can determine how much the universe has expanded since the supernova explosion. Combining these gives the expansion history of the universe.

The yellow curve, with the best fit to the supernova data, shows that about 6 billion years ago the expansion of the universe began to accelerate (the data curve upward slightly). This can only be explained by hypothesizing a new form of energy called “dark energy” which must be unlike any previously known source of energy.

Accelerating Expansion from Dark Energy

The Fate of the Universe

Whether the expansion of the universe will speed up, slow down, or even reverse into collapse depends on the types and amounts of matter and energy in it. Current observations imply that the universe will keep expanding forever, with galaxies becoming ever more distant from one another.

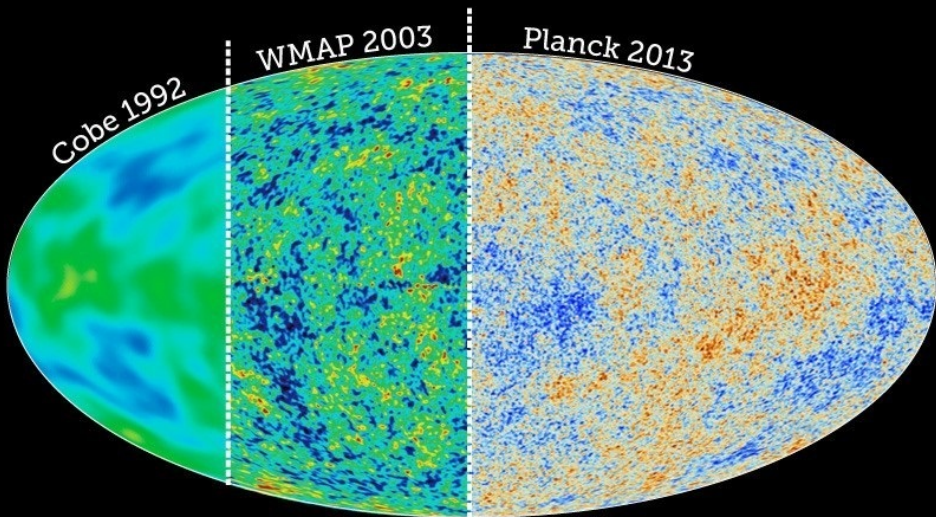
We have an excellent understanding of ordinary matter and all the particles discovered at accelerators, but these account for less than 5% of the energy and matter in the universe. The nature of dark energy (68% of the universe) and of dark matter (27%) are two of the greatest challenges scientists face today.

Learn more at

UniverseAdventure.org

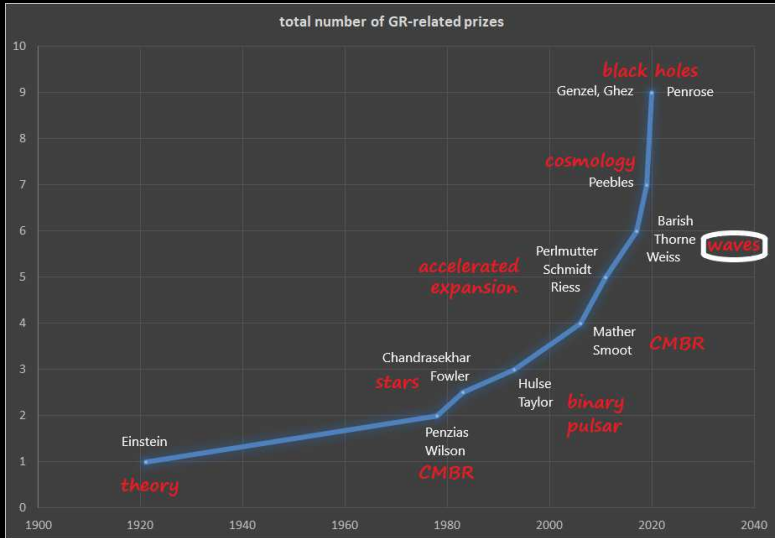
and at CPEPhysics.org

Cosmic Microwave Background Radiation (mikrovlnné záření kosmického pozadí)

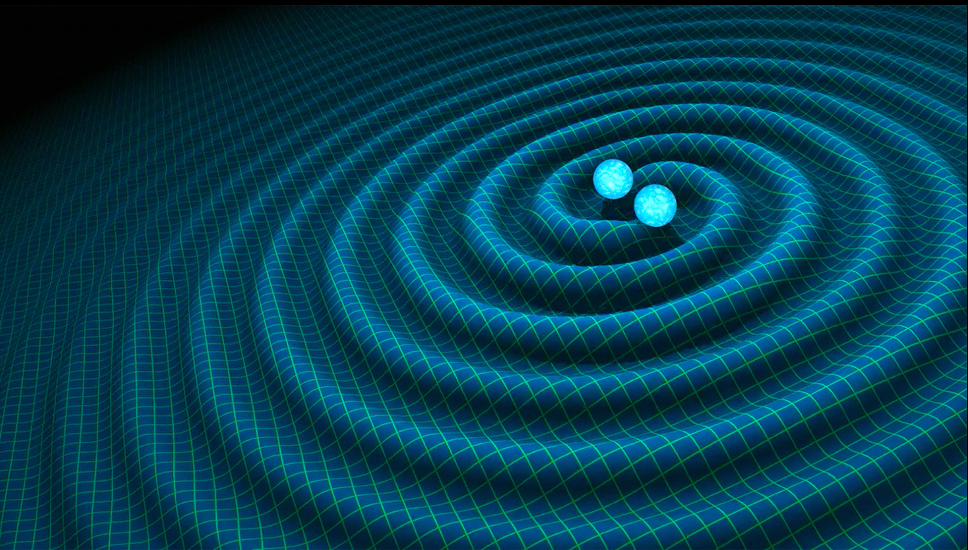

"eso všech es v rukávu big-bangové kosmologie"

Nobelovy ceny pro Einsteinovy následovníky

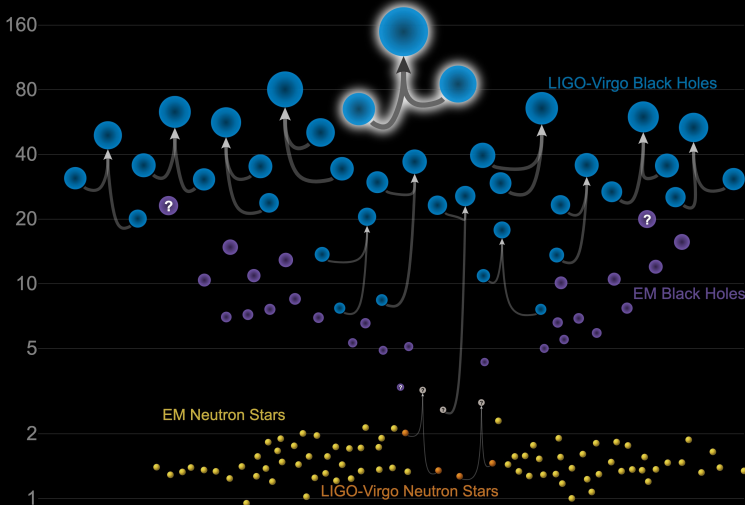

binary inspiral

Masses in the Stellar Graveyard

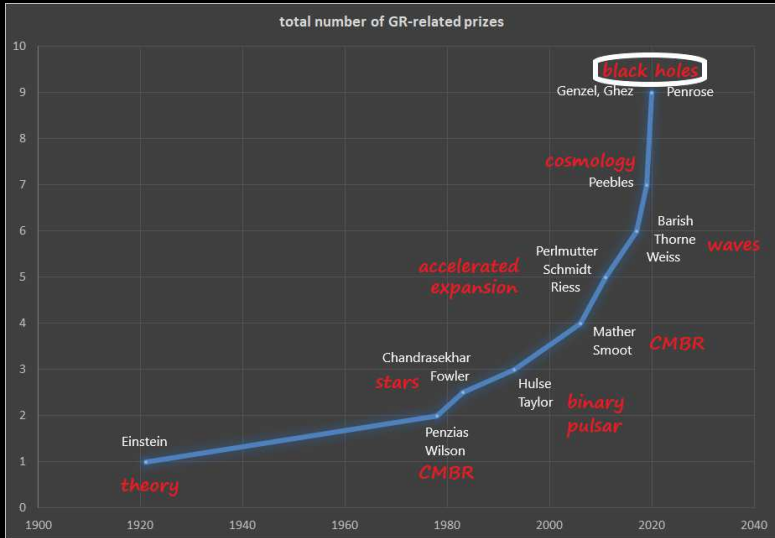
in Solar Masses

Updated 2020-09-02

LIGO-Virgo | Frank Elavsky, Aaron Geller | Northwestern

Nobelovy ceny pro Einsteinovy následovníky

silueta černé díry v jádře galaxie M87

